

# تجزیه و تحلیل مسایل مالی



مدیریت

محمدحسن جنانی

ترتیب که یک سال به عنوان سال پایه انتخاب گردیده و به قلم خاصی از صورت‌های مالی، رقم ۱۰۰ تخصیص داده می‌شود. سپس میزان رشد یا تنزل آن قلم در دوره‌های مختلف، نسبت به رقم سال پایه مورد مقایسه قرار می‌گیرد. برای مثال می‌توان به تغییرات و نوسانات دارائی‌های جاری یک مؤسسه در یک دوره زمانی پنج ساله اشاره نمود.

تجزیه و تحلیل عمودی نیز به یک قلم از اقلام صورت‌های مالی اطلاق می‌گردد. به عنوان مثال در بخش فروش در صورت‌حساب سود و زیان و یا مجموع دارائی‌ها در ترازنامه رقم یکصد را اختصاص داده و سپس سایر اقلام صورت مالی را براساس رقم یکصد می‌سنجند.

در کنار دو تکنیک فوق که هر یک دارای محدودیت‌هایی نیز هستند، از تجزیه و تحلیل نسبت‌های مالی نیز می‌توان استفاده کرد. نسبت‌های مالی حاصل تقسیم یک قلم از صورت‌های مالی بر قلم دیگر در یک مقطع زمانی معین می‌باشد. نسبت‌های مالی را در چهار گروه اصلی شامل نسبت‌های نقدینگی، اهرمی، فعالیت و سودآوری می‌توان طبقه‌بندی کرد.

پردازش اطلاعات کمک می‌کند تا محتوای آنها با یک سری شاخص و یا روند تغییرات زمانی، مورد مقایسه قرار گیرد. از میان انواع اطلاعاتی که در فرآیند تصمیم‌گیری مورد استفاده قرار می‌گیرند، می‌توان اطلاعات مالی را به عنوان یکی از مهم‌ترین آنها نام برد که از صورت‌های مالی اساسی، یعنی ترازنامه و صورت سود و زیان استخراج می‌گردند.

اطلاعات مالی عموماً مورد استفاده گروه‌های مختلفی قرار می‌گیرند که هر یک از این گروه‌ها با توجه به نوع انتفاع خود از این اطلاعات، آنها را مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌دهند. از عمده‌ترین استفاده کنندگان اطلاعات مالی، می‌توان سهامداران، بستانکاران، بانک‌ها، دستگاه‌های قانونی، سازمان‌های مالیاتی و دولت را نام برد. مهم‌ترین تکنیک‌هایی که هر یک از این گروه‌ها می‌توانند از آنها در تجزیه و تحلیل اطلاعات مالی استفاده نمایند، تجزیه و تحلیل افقی، عمودی و نسبت‌های مالی می‌باشد.

تجزیه و تحلیل افقی وضعیت یک یا چند قلم از اقلام صورت‌های مالی را در دوره‌های زمانی مختلف مورد بررسی قرار می‌دهد. بدین

یکی از کارکردهای اصلی مدیریت، تصمیم‌گیری است که چنانچه بر مبنای اطلاعات مفید انجام شود، کمک زیادی به مدیران و برنامه‌ریزان خواهد نمود. ولی تنها در دسترس بودن اطلاعات، مشکلی را حل نمی‌کند، بلکه می‌بایست این اطلاعات مورد تجزیه و تحلیل نیز قرار گیرند. اطلاعات بدون تجزیه و تحلیل، داده‌های خامی خواهند بود که بخودی خود، دارای معنا نمی‌باشند.

- پردازش اطلاعات کمک می‌کند تا محتوای آنها با یک سری شاخص و یا روند تغییرات زمانی، مورد مقایسه قرار گیرد
- تنها در دسترس بودن اطلاعات، مشکلی را حل نمی‌کند، بلکه می‌بایست این اطلاعات مورد تجزیه و تحلیل نیز قرار گیرند



## الف - نسبت‌های نقدینگی

این گروه از نسبت‌های مالی توانایی مؤسسه را در ردیف پرداخت بدهی‌های کوتاه مدت آن از محل دارائی‌های کوتاه مدت مؤسسه نشان می‌دهد و شامل دو نسبت جاری و آنی (سریع) می‌باشد.

### الف - ۱ - نسبت جاری :

تقسیم دارائی‌های جاری بر بدهی‌های جاری می‌باشد و نشان می‌دهد که دارائی‌های جاری مؤسسه به چه میزان می‌توانند از پس پرداخت بدهی‌های جاری برآیند. نسبت جاری ضعیف به معنای عدم مطلوبیت یک یا چند قلم از اقلام دارائی‌های جاری یا بدهی‌های جاری است و برای بهبود این نسبت می‌توان یا بدهی‌های جاری را کاهش داد و یا به دارائی‌های جاری افزود.

### الف - ۲ - نسبت آنی (سریع) :

حاصل تقسیم آن دسته از دارائی‌های جاری مؤسسه که قابلیت نقدینگی بیشتری دارند، بر بدهی‌های جاری مؤسسه می‌باشد. برای این منظور ، معمولاً از دارائی‌های جاری مؤسسه، اقلامی مثل موجودی کالا و پیش پرداخت‌ها را کم می‌کنند. این نسبت نشان می‌دهد که دارائی‌های نقد مؤسسه ، چه اندازه می‌توانند ، بدهی‌های جاری را تأمین نمایند. هر چه مقدار این نسبت کمتر گردد ،

بیانگر ریسک بیشتر مؤسسه و احتمال به خطر افتادن مطالبات بستانکاران می‌باشد.

### ب - نسبت‌های اهرمی

این گروه از نسبت‌های مالی میزانی را که یک مؤسسه از طریق وام تأمین نموده است ،

محاسبه می‌کنند. به عبارت دیگر میزان بدهی‌های کوتاه مدت و بلند مدت مؤسسه را مورد ارزیابی قرار می‌دهند. از مهم‌ترین نسبت‌های اهرمی ، می‌توان به نسبت بدهی ، نسبت توانایی پرداخت بهره و نسبت پوشش

بالا و اعتبار دهندگان نسبت بدهی پایین را می‌پسندند. هر چه نسبت بدهی بالاتر باشد، ریسک مالی مؤسسه بیشتر خواهد بود.

**ب - ۲ - نسبت پوشش هزینه بهره (استقراض) :** این نسبت حاصل تقسیم سود قبل از پرداخت هزینه‌های بهره و مالیات بر هزینه‌های بهره (استقراض) می‌باشد و نشان می‌دهد که سود قبل از بهره و مالیات مؤسسه، چندبار می‌تواند از پس پرداخت هزینه بهره برآید. بدیهی است که اگر این نسبت کمتر از یک شود، به منزله عدم توانایی مؤسسه در پرداخت هزینه بهره است و می‌تواند به اقدامات اجرایی بستانکاران بیانجامد.

### ب - ۳ - نسبت پوشش

**هزینه‌های ثابت:** این نسبت حاصل تقسیم مجموع سود قبل از پرداخت بهره و مالیات و هزینه‌های ثابت بر مجموع هزینه‌های بهره و هزینه‌های ثابت (اجاره سرمایه‌ای) می‌باشد و نشان می‌دهد که سود قبل از پرداخت بهره و مالیات مؤسسه تا چه میزان می‌تواند هزینه‌های ثابت را پوشش دهد.

### ج - نسبت‌های فعالیت

این گروه از نسبت‌های مالی، میزان کارایی مؤسسه را در استفاده بهینه از منابع آن به کمک مقایسه میزان فروش مؤسسه با برخی از اقلام دارائی‌ها نشان می‌دهند و شامل نسبت‌های گردش موجودی کالا، گردش دارائی‌های ثابت، دوره متوسط وصول مطالبات و گردش مجموع دارائی‌ها می‌باشند.



هزینه‌های ثابت اشاره نمود.

### ب - ۱ - نسبت بدهی :

این نسبت حاصل تقسیم مجموع بدهی‌ها بر مجموع دارائی‌ها می‌باشد و نشان می‌دهد که چند درصد از دارائی‌ها از محل بدهی‌ها تأمین مالی شده‌اند. بدیهی است که صاحبان مؤسسه نسبت بدهی



### ج - ۱ - نسبت گردش موجودی کالا :

این نسبت حاصل تقسیم فروش بر موجودی کالا می‌باشد و نشان می‌دهد که موجودی کالای مؤسسه، در طی عملیات چندبار گردش داشته است. برای بهبود این نسبت می‌توان حجم موجودی کالا را کاهش داد زیرا که نگهداری موجودی کالای اضافی، بازدهی به همراه ندارد.

### ج - ۲ - نسبت گردش دارائی‌های

**ثابت:** این نسبت حاصل تقسیم فروش بر دارائی‌های ثابت است و نشان می‌دهد که دارائی‌های ثابت مؤسسه چگونه در جریان فعالیت‌های مؤسسه به کار گرفته شده‌اند. برای بهبود این نسبت چنانچه احتمال افزایش تولید و فروش نمی‌رود، می‌توان دارائی‌های ثابت اضافی مؤسسه را کاهش داد.

### ج - ۳ - نسبت دوره متوسط وصول

**مطالبات:** این نسبت حاصل تقسیم بدهکاران بر فروش روزانه می‌باشد و نشان می‌دهد که به طور متوسط چند روز طول می‌کشد تا مطالبات مؤسسه وصول گردد. برای مؤسساتی که فروش نسبه دارند، این نسبت رقم بالایی دارد. بدیهی است که با زیاد شدن رقم این نسبت، احتمال سوخت مطالبات مؤسسه، بیشتر می‌گردد.

### ج - ۴ - نسبت گردش مجموع

**دارائی‌ها:** این نسبت حاصل تقسیم فروش بر مجموع دارائی‌های مؤسسه می‌باشد و نشان می‌دهد که میزان سرمایه‌گذاری در دارائی‌ها به چه میزان است و کدامیک از اقلام دارائی‌ها، به میزان زیادی نگهداری می‌شوند. برای بهبود این نسبت می‌توان دارائی‌های اضافی را کاهش داد.

### د - نسبت‌های سودآوری

این گروه از نسبت‌های مالی، نتایج نهایی عملیات مؤسسه و میزان سودآوری را نشان می‌دهند که شامل نسبت‌های بازده فروش (حاشیه سود)، بازده حقوق صاحبان سهام و بازده مجموع دارائی‌ها می‌باشد.

### د - ۱ - نسبت بازده فروش (حاشیه

**سود):** این نسبت حاصل تقسیم سود خالص بعد از مالیات بر فروش می‌باشد و نشان می‌دهد که معمولاً چند درصد از فروش به عنوان سود نصیب مؤسسه می‌گردد. بدیهی است که هر چه میزان این نسبت بیشتر باشد، وضعیت مؤسسه بهتر است. برای بهبود این نسبت یا باید از هزینه‌ها کاست یا حجم فروش را افزود و یا هر دو عمل را با هم انجام داد.

### د - ۲ - نسبت بازده حقوق صاحبان

**سهام:** این نسبت حاصل تقسیم سود خالص بر مجموع حقوق صاحبان سهام است و نشان می‌دهد که صاحبان مؤسسه بابت سرمایه‌گذاری خود چقدر نصیب برده‌اند.

بدیهی است که هر چه مقدار نسبت بیشتر باشد وضعیت مطلوب‌تر است.

### د - ۳ - نسبت بازده مجموع دارائی‌ها

: این نسبت که حاصل تقسیم سود خالص بر مجموع دارائی‌های مؤسسه است، از مهم‌ترین نسبت‌های سودآوری است و نشان می‌دهد که در نهایت مجموع دارائی‌های مؤسسه چقدر بازده داشته‌است. همچنین این نسبت را می‌توان از حاصل ضرب دو نسبت گردش مجموع دارائی‌ها و بازده فروش در یکدیگر به دست آورد که خود مبنای تجزیه و تحلیلی موسوم به دوپونت است.

لازم به توضیح است که می‌توان نسبت‌های بیشتری را نیز به موارد فوق افزود ولی محاسبه نسبت‌های فوق که از مهم‌ترین نسبت‌های مالی هستند، به تجزیه و تحلیل وضع مالی یک مؤسسه کمک زیادی می‌نماید. در نهایت با جمع‌بندی تحلیل‌های مربوط به نسبت‌های فوق، می‌توان شناخت نسبتاً کاملی از وضعیت یک مؤسسه به دست آورد و برای بهبود وضعیت آن راه‌حل‌های مناسب را ارائه نمود.

